

Magyar Képzőművészeti Egyetem
Doktori Iskola

HIBRID MÉDIUMOK

DLA értekezés tézisei

Lendvai Ádám

2010.

Témavezető: Dr. habil, CSc. Peternák Miklós

KUTATÁS

A doktori disszertáció alapvetően média elméleti mű, melynek célja a médiumok fejlődésének és felépítésének megértése, valamint a médiumok jövőjének vizsgálata. A kutatási módszer a komplex rendszerek viselkedési mechanizmusainak alkalmazása, interdiszciplináris analógiákkal, köztük természettudományos, információ elméleti és művészeti struktúrákkal modellezve a médiumokat.

A médiumok komplex rendszerek, így struktúrájuk a széttöredezettség ellenében jön létre. A komplex rendszerek jövőjének megfellebbezhetetlen végkimenetelét a természettudományok területéről származó entrópia fogalma adja. Ezek szerint minden zárt rendszer elkerülhetetlenül lebomlik és elpusztul. Minden rend biztos jövője a rendezetlenség. Az egyirányú idő tehát az entrópiamaximum állapota felé mutat. Minden zárt rendszer működéséhez és fejlődéséhez folyamatos külső energiabevitelre van szüksége, melyet a környezetéből von el. A földi élet is ideiglenes, csak a Napból érkező állandó energia-utánpótlás által valósulhatott meg. A rendszerek fejlődésük közben csökkentik az entrópiájukat és növelik komplexitásukat, informáltságukat, vagyis negentrópiájukat. Ez úgy lehetséges, hogy alkotóelemeik olyan replikátorok, amelyek folyamatos sikerességi versenyben állnak saját variációikkal a környezet változó értékrendje előtt. A fejlődés kifejezésre a szöveg rendhagyó definíciót ad, mely szerint itt nincs helye abszolút értékrendnek. Az érték csak pillanatnyi és helyi lehet, tehát az értékrend relatív. Fejlődés így nem szükségszerűen jelent számunkra pozitív irányba történő változást (például lehetséges, hogy egy visszafejlődött forma a környezet pillanatnyi értékrendje szerint alkalmasabb, fejlettebb konstrukció). A komplex rendszerek önálló fejlődését az evolúció fogalma írja le. Az evolúciós fejlődés az entrópiamaximumra törekvéssel ellenkező irányú folyamat, a médiumok jövője - a dolgozat megállapítása értelmében - a bomlás és a fejlődés közt alakul.

A genetikai evolúció leírja az élőlények fejlődését, melyben az elemi replikátorok a gének. A genetikai evolúció egyre komplexebb formákat eredményezett, melyek rendezettsége (informáltsága) egyre nagyobb volt. Így jött létre az emberi agy, és vette kezdetét egy újabb evolúció, amely már kizárólag az információ evolúciója, elemi replikátora pedig a mém. A memetika vizsgálata során a dolgozat pontosítja az

eddig ismert mém öröklődés meghatározását, mely szerint az információ reprodukciója két ember között létrejövő információ csere alkalmával történik. Ez azonban sértene Occam borotvájának elvét, különböző folyamatként írva le a gének és a mémek evolúcióját. A gének ugyanis csak a korábbi reprodukció által létrejött genotípust örökítik tovább, az életünk folyamán kialakult fenotípust nem. A mémek esetében azonban eddig azt feltételezték, hogy a fenotípus öröklődésével járó lamarcki reprodukció történik (például ha az általam továbbadott információ nem egyezik pontosan a hozzám eljutott korábbi változattal, akkor az információt nem a korábbi reprodukció során létrejött formában adom tovább). A dolgozat a genetika és a memetika számára egységes evolúciós fogalmat vezet be azáltal, hogy a mémek reprodukciójának nem a médiumokon történő kommunikációt tekinti, hanem minden alkalmat, amikor az agyunkban csak rá gondolunk az adott információra. Ez az új definíció ad lehetőséget arra, hogy az információ és az üzenet viszonyát megértsük. Az üzenet a kommunikáció folyamán a médiumban megjelenő információra utal, melyet az információs replikátorok és a médiumok replikátorai alkotnak (a médium az üzenet és nem az információ). Az információs replikátorok, vagyis a jól ismert mémek mintájára, a médiumok replikátorainak megnevezésére a dolgozat bevezeti a méd fogalmát. A médek azok az elemi replikátorok, amelyek különböző komplexumokat alkotva hibrid médiumokat hoznak létre. A dolgozat a médiumok médekből álló modularizált felépítésének igazolásaként hivatkozik a mashup fogalmára, amely lényegében elemi web alkalmazások hibridjeiként összeálló médiumokat jelöl.

A médiumok jövőjének vizsgálata felveti a kérdést, hogy a technikai fejlődés hatására soha nem látott intenzitással megjelenő számtalan új hibrid médium (méd komplexum) vajon nem az entrópia vonzásában zuhan majd az információ nélküli állapotba? El tudja kerülni a médiumok evolúciója az entrópiikus mélységbe vezető azonosság vagy különbözőség szélsőértékeit? Bábeli zűrzavarként szétaprózódó rendezetlenségbe és káoszba süllyedő média zaj, vagy a másik véglet, az egységesítő erózió által egyformaságba simuló és sokszínű komplexitását elvesztő egynemű média összhangzat vár ránk? Vajon mi lehet az, amely a két szélsőség közötti fenntartható fejlődést biztosítja majd? A médiumok sikerességét a pillanatnyi emberi értékrend szelekciója határozza meg (ilyen például a FLOW élmény, amely egy rendszerrel kapcsolatos boldogság érzetünket írja le). A különbözőség irányában a milliányi szubkulturális Long Tail tartalom elérését biztosító tematikus médiumok

(pull média) állnak, ám a speciális tartalmak keresése az embertől mind nagyobb erőfeszítést igényel. Az azonosság irányában a közönség széles tömegeinek egyaránt kínált mainstream tartalmakat közvetítő tömegművelési médiumok (push média) állnak, ám ezek információi nem illeszkednek az egyes befogadókhoz. A fenntartható jövő érdekében az evolúciósan stabil stratégia (ESS) egyensúlyi állapota felé alakulnak majd a médiumok, elkerülve a két szélsőértékbe csúszást. A jövő médiuma a befogadó erőfeszítése nélkül (ez a push média előnye) lesz képes releváns, személyspecifikus tartalmat adni (ez a pull média előnye).

Kutatásom végső eredménye annak a médiumnak a meghatározása, amely horizontális keresztreferencia által kapcsolja össze az egymással szemantikus kapcsolatban álló tartalmakat. Ez a médium az, amely bármilyen médiumba beépülve biztosítja a néző/olvasó/felhasználó számára a releváns információ elérését. Ez a médium a relevancia mértéke, mely a különböző információk között térképezi föl az azonosságot és a hasonló tartalmak jelentés alapú összekapcsolása révén szemantikus hálózatot teremt. Az elméleti-teoretikus kutatás eredményét művészi alkotómunka keretében vizsgáltam tovább. A mestermunka a mindenki.hu, amely egy saját tervek alapján létrehozott web 3.0-as hasonlóság alapú közösségi oldal. A mindenki.hu kísérleti relevancia hálózata 2010-ben több mint 20 ezer regisztrált felhasználóból, az általuk feltett több mint 11 ezer kérdésből és az arra érkezett több mint 5 millió válaszból szövődik.

EREDMÉNYEK

- A mémek reprodukciója nem a kommunikáció folyamán történik, amikor egyik ember a másiknak egy üzenetet átad, hanem minden alkalommal mutálódva újrakonstruálódik, amikor rágondolunk!
- Ahogyan a géneknél, úgy a mémek esetében sincs szükség a Lamarcki oksági nyílak használatára, vagyis a mémeknél is a genotípus öröklődik, tehát a mémek és a gének közt is azonos evolúció zajlik!
- Ahogyan az élőlények replikátorai a gének, az információ replikátorai a mémek, úgy léteznek a médiumoknak is elemi replikátorai, melyek a médek!
- A kommunikáció alkalmával nem a mémek (információ), hanem a médek (üzenet) reprodukciója történik!
- A jövő médiumában jelen van a relevancia mértéke, amely szemantikus keresztreferenciát létesít az információs térben!